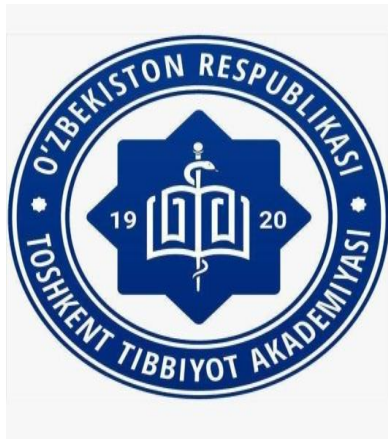

Klinik laborator diagnostikada innovatsion texnologiyalardan foydalanish, muammolar va yechimlar, 2023

**KLINIK LABORATOR
DIAGNOSTIKADA INNOVATSION
TEXNOLOGIYALARDAN
FOYDALANISH, MUAMMOLAR VA
YECHIMLAR**
**xalqaro ilmiy-amaliy
anjuman**
18 aprel 2023 yil

O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi

WWW.SSV.UZ

Toshkent tibbiyot akademiyasi WWW.TMA.UZ

Sayfutdinova Z.A. Bemorni umumiy tahlil uchun balg'am yig'ishga tayyorlash	383
Sayfutdinova Z.A. Najas olish qoidalari	385
Sayfutdinova Z.A. Ichak mikroflorasini o'rganish uchun najasni yig'ish qoidalari	386
Sayfutdinova Z.A., Valijonova M.S. Toksik gepatit etiopatogenezi to'g'risidagi talqin	388
Sayfutdinova Z.A. Laborator tekshirish uchun qonni tayyorlashning umumiy qoidalari	391
Sayfutdinova Z.A. Biologik materialni transportirovka qoidalari	392
Sayfutdinova Z.A., Xidoyatova M.D. Umumiy peshob tahlili normal ko'rsatkichlari	394
Sharofova Sh.N., Kurbonova Z.Ch., Baltayeva F.G. Covid-19 bilan kasallangan bemorlarda antikoagulyasion tizim holati	396
Sharofova Sh.N., Kurbonova Z.Ch. Covid-19 bilan kasallangan bemorlarda trombofiliya genlarini tekshirishning ahamiyati	398
Sharofova Sh.N., Kurbonova Z.Ch., Baltayeva F.G. Covid-19 bilan kasallangan bemorlarda qon ivish tizimidagi o'zgarishlar	400
Shodiyeva G.E., Kurbonova Z.Ch., Nuriddinova N.F. Virus etiologiyali jigar sirrozida gipersplenizm patogenetik mexanizmi	401
Shodiyeva G.E., Kurbonova Z.Ch., Nuriddinova N.F. Virus etiologiyali jigar sirrozida trombositopeniya patogenetik aspekti	403
Shodiyeva G.E., Kurbonova Z.Ch., Nuriddinova N.F. Virus etiologiyali jigar sirrozida klinik belgilar tavsifi	405
Shodiyeva G.E., Kurbonova Z.Ch., Nuriddinova N.F. Virus etiologiyali jigar sirrozida sitopenik sindrom tavsifi	407
Shodiyeva G.E. Alt va Ast tekshiruvlarining klinik ahamiyati	409
Shokirova F.J., Suleymanova D.N. Keksa yoshdagi ayollarda B ₁₂ vitamini ko'rsatkichlarini o'rganish	411
Shoxromboyev S.A., Ishanxodjayeva G.T., Ataniyazov M.K. Qon tomir etiologiyali demensiyada kognitiv buzilishlar va ularni korreksiya qilish	412
Sobirova D.S., Rakhimbaeva G.S., Kim I.G. Modern technologies for diagnostics of structural epilepsy in cerebrovascular pathology	413
Sobirova D.S., Raximbaeva G.S., Kim I.G. Serebro-vaskulyar	

6. Курбонова З.Ч., Бабаджанова Ш.А. Функциональная характеристика тромбоцитов у больных циррозами печени вирусной этиологии // Российская наука в современном мире. – Москва, 2019. – С. 47-48.

7. Курбонова З.Ч., Бабаджанова Ш.А. Характеристика нарушений сосудисто-тромбоцитарного звена гемостаза у больных с хроническими гепатитами и циррозом печени вирусной этиологии: методическое пособие. – Ташкент, 2019. – 28 с.

8. Kurbonova Z.Ch., Zokirova N.B., Ostanagulov Sh.F. Fastokin pestisidini jigarga ta'sirini o'rganish // Biofizika va biokimyo muammolari. Toshkent, 2021. – B. 19-20.

9. Kurbonova Z.Ch., Unaybayeva J.A., Shodiyeva D.J. Cytological red analysis of the bone marrow in patients with cirrhosis of the liver // Young scientist day. 2016. P. 163-164.

10. Nuriddinova N.F., Kurbonova Z.Ch. (2023). State Of Vascular-Thrombocytary Hemostasis In Chronic Liver Diseases Of Virus Etiology. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 14, 36–42. <http://ajird.journalspark.org/index.php/ajird/article/view/554>

11. Nuriddinova N.F., Kurbonova Z.Ch. Virus etiologiyali jigar surunkali kasalliklarida tomir-trombositlar gemostaz holati // Infektsiya, immunitet va farmakologiya. 2022. №3. B. 169-175.

12. Tairova G. B., Kurbonova Z.Ch. (2022). Improvement Of Laboratory Diagnosis Of Autoimmune Hepatitis. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(12), 1667–1671.

**VIRUS ETIOLOGIYALI JIGAR SIRROZIDA
TROMBOSITOPENIYA PATOGENETIK ASPEKTI
Shodiyeva G.E., Kurbonova Z.Ch., Nuriddinova N.F.
Toshkent tibbiyot akademiyasi**

Trombotsitopeniya trombotsitlar sonining $150 \times 10^9 / l$ dan kamayishi bo'lib, surunkali va o'tkir jigar yetishmovchiligida yuzaga kelishi mumkin. Trombositopeniya klinik namoyon bo'lishi $70 \times 10^9 / l$ dan kamayganda kuzatiladi. Absolyut trombositopeniya quyidagi hollarda uchraydi: 1. Trombositopoez nasliy patologiyasi 2. Immun trombositopeniya (autoimmun) 3. Qon kasalliklari (aplastik, megaloblast anemiyalar, leykozlar, paroksizmal tungi gemoglobinuriya) 4. Kuchli qon ketishi 5. Suyak ko'migining shikastlanishi (metastazlarda, silda, radiasiyada) 6. gemolitik - uremik sindrom 7. buyrak yetishovchiligi 8. jigar kasalliklari 9. qon tomir, taloq, o'smalari 10. eklampsiya 11. giperterioz, gipotireoz 12. Yuqumli kasalliklar (virus, bakteriya, rikketsioz, bezgak, toksoplazmoz, odam immune tanqislik sindromi) 13. Homiladorlikda eklampsiya 23 14. Hayz ko'rish 15. Dori vositalari ta'siri (sitostatiklar, analgetiklar, antigistamin vositalari, antibiotiklar va b.) 16. Spirtli ichimliklar, og'ir metallar bilan zaharlanish 17. Gipersplenizm, dissiminiplangan tomir ichi ivish sindromi, gemodializdan so'ng va b [3].

Jigar sirrozi bo'lgan bemorlarda trombotsitopeniyaning asosiy sababi gipersplenizm bo'lib, bunda taloqda trombotsitlar sekvestratsiyasining oshishi kuzatiladi [7, 10].

Bundan tashqari, organizmning intoksikatsiyasi, foliy kislotasi yetishmovchiligi tufayli trombositlar sintezining buzilishi, jigarda trombopoetin ishlab chiqarishning pasayishi, jigar kasalligida tarqalgan intravaskulyar ivish sindromi, autoantitanalar ishlab chiqarish trombositopeniyaning asosiy sabablari bo'lishi mumkin [4, 11]. Dekompensatsiyalangan jigar sirrozi bo'lgan bemorlarda trombositlarning 90% i taloqda sekvestrasiya bo'ladi [1, 6].

Trombositlar nafaqat qon ivishida ishtirok etadi, balki a'zolari rivojlanishi, to'qimalarni qayta tiklanishi uchun zarur bo'lgan ko'plab o'sish omillarini ham ishlab chiqaradi. Shu bilan birga, kollagen ishlab chiqaradigan va jigar fibrozini kamaytiradigan jigar yulduzsimon hujayralari faolligini susaytiradi. Trombositlarning regenerativ ta'siri bevosita gepatotsitlarga, jigar sinusoidal endotelial hujayralariga va Kupfer hujayralariga bo'ladi. Bu trombositlarning jigar shikastlanishini tiklashi uchun muhim rol o'ynaydi va antifibrotik terapiya sifatida qo'llaniladi [2, 5].

Boshqa tadqiqotda trombositlar transfuziyasi jigar sirrozi bo'lgan bemorlarga jigar funktsiyasini yaxshilashi aniqlangan [8, 9]. Ammo so'nggi yillarda gemostaz patologiyasini davolash qon tarkibiy qismlarining transfuziyasini kamaytirishi, bu esa ko'p hollarda gemokomponent terapiyaning asoratlari va gemotransmissiv infeksiyalarni yuqtirish xavfini oldini olishga yordam beradi [12].

Adabiyotlar.

1. Курбонова З.Ч., Бабаджанова Ш.А., Тожибоева Д.А. Характеристика адгезивной и агрегационной функции тромбоцитов у больных с циррозом печени вирусной этиологии // Қон тизимли касалликларида юқори технологияли ташхис ва даволаш усулларининг қўлланиши. – 2018. -№37. – С. 19-21.

2. Курбонова З.Ч. Вирус этиологияли сурункали гепатит ва жигар циррозида гемостаз тизими бузилиши хусусиятлари: автореф. Дис. Кан. Мед. Наук. – Тошкент, 2019. -45 с.

3. Курбонова З.Ч. Нарушение сосудисто–тромбоцитарного звена гемостаза у больных с хроническими гепатитами и циррозом печени вирусной этиологии // Журнал проблемы биологии и медицины. – 2018. - № 3 (102). – С. 40-43.

4. Курбонова З. Ч. Сравнительный анализ гематологических показателей у больных с циррозом печени В И С вирусной этиологии //«Ўзбекистонда она ва бола саломатлигини муҳофаза қилиш соҳасидаги ютуқлари, муаммолари ва истикболлари» тезислар тўплами, 2017. - Б. 37.

5. Курбонова З.Ч., Нуриддинова Н.Ф. Жигарнинг сурункали касалликлари тарқалиши ва тромбогеморрагик асоратлар // Ўзбекистон врачлар ассоциацияси бюллетени. - 2022. - №4 (109). – Б. 114-117.

6. Курбонова З.Ч., Бабаджанова Ш.А. Сравнительная эффективность препаратов Аденозина и АТФ при лечении приобретенной тромбоцитопатии // Медицина будущего от разработки до внедрения, Оренбург. – 2019. - №3. – С. 483.

7. Саидов А.Б. и др. Қон компонентларида биохимик кўрсаткичлар лаборатор ташхиси // Замонавий клиник лаборатор ташхиси долзарб муаммолари. – 2022. – Б. 158-159.

8. Kurbonova Z.Ch., Babadjanova Sh.A. Violations of coagulative hemostasis in patients with liver cirrhosis of the viral etiology. *European science review*. 2018,7-8:122-125.

9. Kurbonova Z.Ch., Madrahimov A.L., Tashboev A.S. Characteristics syndrome cytopenia in patients with liver cirrhosis of viral etiology B and C // Ёш олимплар кунлари. –2015. –В. 192-193.

10. Kurbonova Z.Ch., Sayfutdinova Z.A., Muhammadiev X.G., Xashimova G.T. Experimental substantiation of the use of hypoxia-inducible factor (HIF-1 α) for the development of toxic hepatitis // *Инновационное развитие науки и образования 2022*. Павлодар, Республика Казахстан. 2022. - С. 20-23.

11. Kurbonova Z.Ch., Tairova G.B. Cytomorphological characteristics of bone marrow in patients with liver cirrhosis. *Development and innovation*. 2023. P. 501-509

12. Nuriddinova N.F, Kurbonova Z.Ch. (2022). Prevalence Of Chronic Liver Diseases And Thrombohemorrhagic Complications (Literature Review). *European Journal of Humanities and Educational Advancements*, 3 (12), 111-114.

**VIRUS ETIOLOGIYALI JIGAR SIRROZIDA
KLINIK BELGILAR TAVSIFI
Shodiyeva G.E., Kurbonova Z.Ch., Nuriddinova N.F.
Toshkent tibbiyot akademiyasi**

Virus etiologiyali jigar sirrozining dekompensatsiya bosqichida bo'lgan bemorlarda o'rtacha darajada sitopeniya rivojlanadi. Virus aniqlanmagan jigar sirrozida anemiya, leykopeniya va trombositopeniya virusli etiologiyali jigar sirroziga qaraganda ko'proq uchraydi [1, 2].

Turli sabablarga ko'ra gematopoeitik hujayralarining miqdorining pasayishi kabi gematopoezning o'zgarishi ko'plab kasalliklarda, shu jumladan jigar kasalliklarida ham kuzatiladi [5, 7, 10]. Adabiyotga ko'ra, bemorlarning 4,5 foizida virusli gepatit dastlab gematologiya markazlarida tashxis qilinadi hamda bemorlar turli gematologik kasalliklarga shubxa bilan davolanadi [3, 8]. Tibbiy yordamga murojat qilgan bemorlarda dastlab anemiya, trombositopeniya belgilari, periferik qon tarkibidagi boshqa o'zgarishlar, qon ketish kuzatiladi va faqat keng qamrovli tekshiruvdan so'ng ularga surunkali gepatit yoki jigar sirrozi tashxisi qo'yiladi [4, 6, 9].

Tadqiqot maqsadi: virus etiologiyali jigar sirrozida klinik belgilarni o'rganish.

Materiallar va usullar. 2020-2022 yillarda virusli etiologiyali jigar sirrozi bilan kasallangan 50 ta bemor tekshirildi. 1-guruh HBV etiologiyali jigar sirrozi bilan og'rikan 18 bemordan, 2 - guruh HCV etiologiyali jigar sirrozi bilan og'rikan 17 bemordan, 3-guruh noaniq etiologiyali jigar sirrozi bilan og'rikan 15 bemordan iborat bo'ldi. Nazorat guruhi gepatit B va C markerlari aniqlanmagan, jigar patologiyasi bo'lmagan 15 ta amaliy sog'lom shaxslardan iborat bo'ldi.

Natijalar. Bemorlar tishdan qon ketishi, burundan qon ketishi, menorragiya, qizil o'ngachning varikoz tomirlaridan qon ketishi, terida ko'karishlar, zaiflik, asabiylashishning kuchayishi, ish qobiliyatining pasayishi, bosh og'rig'i, bosh aylanishi, epigastral sohada va o'ng qovurg'a ostida og'irlik hissidan shikoyat